

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 2

4 листопада 2022 року

*Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік*

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

ЗМІСТ

Розділ I. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

Асеева Ю. О. Психолого-педагогічні основи сюжетно-рольових ігор дошкільників.....	6
Богуш А. М., Чебан К. С. Розвиток зв'язного мовлення дітей передшкільного віку засобами української народної казки.....	11
Бужина І. В., Поченюк Ю. С. Уявлення про природні явища як складова культури спілкування у дітей раннього дошкільного віку.....	16
Волошин О. М. Умови формування креативної компетентності майбутніх вихователів в художньо-творчій діяльності.....	25
Діхтяренко С. В. Дитяче експериментування: сучасна технологія дослідницької діяльності дітей дошкільного віку.....	30
Колесник А. Г., Подимова Л. В. Особливості формування самосвідомості дітей старшого дошкільного віку...	39
Кудрявцева О. А., Ньюкало О. О. Оптимізація педагогічної підтримки старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі.....	45
Монке О. С., Себова Ю. Г. Інтеграція засобів арт-педагогіки в подоланні тривожності дітей дошкільного віку.....	53
Монке О. С., Харченко І. І. Гра як засіб морально-духовного виховання та морально-вольових якостей сучасних старших дошкільників.....	58
Притуленко Н. С. Професійна підготовка педагогів дошкільної освіти.....	65

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

Бабчук О. Г., Шевченко М. В. Агресивна поведінка дітей дошкільного віку: особливості та мотиви прояву.....	72
--	----

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ ВИМІРИ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ДОШКІЛЬНИКІВ

Академік, док. психол. наук, доц. Ю. О. Асєєва

На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної галузі накопичено безліч концепцій вивчення становлення та розвитку ігрової діяльності: біологізаторська, біогенетична, психоаналітична, рекапітуляції й антиципації та теорії ігрової діяльності як ілюзорного світу, як духовного розвитку дитини, як релігійного джерела тощо. Найвидатніші лонгітюдні дослідження були проведені: Виготським Л. С., Вундом В., Гамазом О. С., Ельконіним Д. Б., Макаренком А. С., Піаже Ж., Спенсером Г., Сухомлінським В. О., Ушинським К. Д. та іншими [4, 5, 6, 8-10].

Бойченко Н.А. визначає гру як соціальну практику дошкільника, його реальне життя в суспільстві однолітків, підкреслюючи актуальність проблеми використання гри в цілях всебічного виховання, і, у першу чергу, формування моральної сторони особистості. При цьому вона відзначає, що в сюжетно-рольовій грі діти відтворюють у наочно-образній, дієву форму, працю та взаємини людей, і це дозволяє їм краще зрозуміти і глибше пережити певну дійсність, а також є могутнім чинником розвитку мислення і творчої уяви, виховання високих людських якостей [2].

Дошкільний вік є важливим елементом фізіологічного та психологічного розвитку дитини, розпочинається пізнання соціального світу, формуються перші уявлення про цінності суспільства в конкретний історичний період. Дитина вливає суспільні норми та визначає межі доступного і саме рольова гра відіграє в цьому процесі першочергове значення. Провідне значення у засвоєнні та примірюванні ролей відіграє розвиток мнемоні-

чних процесів (формується картина світу, розвивається уява й фантазія, вибудовуються образи та відбувається їх категоризація), які надають можливість обирати ролі, визначати правила, проявляти лідерські здібності, креативно підходити до обрання символічних предметів для реалізації обраного сюжету.

Поринаючи в уявний світ в процесі гри дошкільнята повністю занурюються в процес, необмежуючи себе в засобах, самостійно організовуючи простір для розгортання обраного сюжету, тренуючи увагу і розвиваючи свою самостійність. Вибудовуються перші алгоритми міжособистісної комунікації та взаємодії, проявляються індивідуальні особливості, здібності та спрямування, визначаються перші ролі у новостворених соціальних групах однолітків. Сприяння у розширенні тематик ролевих ігор є основою для поглибленого знання, розширення світогляду дитини, дозволяє виховувати моральні якості дитини граючи.

В цьому процесі значну роль відіграють моральні цінності та уміння педагога керувати ігровою діяльністю. При розвитку і ускладненні змісту гри до якого долучається педагог слід враховувати наступний алгоритм: формування цілеспрямованості та зв'язності відтворюваного; поступовий перехід від розгорнутої ігрової ситуації до згорнутої, (узагальнення зображуваного); ускладнення, насичення та збагачення соціальних ролей (від сімейних до професійних). Оскільки, роль є засобом реалізації сюжету, головним компонентом сюжетно-рольової гри. Вона містить певні правила поведінки, які відбивають культурологічні, етнічні та моральні компоненти навколишнього середовища. Обираючи певну роль дошкільник навчається оцінювати поведінку всіх учасників гри, а згодом усвідомлює власне значення, визначає приємність обраних ролей, формує свої перші установки та образи. Роботах про керівництво сюжетно-рольовою грою, Короткова Н. Я., Михайленко Н. Я. розглянуто, як процес поступової передачі дошкільнятам складніших способів побудови гри, який можливий при взаємодії дорослого і дитини [7].

Короткова Н. Я. та Михайленко Н. Я. виокремлюють наступні способи побудови гри:

- послідовність предметно-ігрових дій, за допомогою

яких діти імітують реальну предметну дію, використовуючи відповідні предмети (іграшки);

– рольова поведінка, за допомогою якої дошкільник імітує характерні для персонажа дії, використовуючи мову;

– побудову сюжету, за допомогою якого дитина дошкільного віку вибудовує окремі елементи сюжету в цілісну подію [7].

Таким чином поступово вибудовується ланцюжок умовних дій с початку із предметами, потім – формуються специфічні рольові взаємодії, а більш складному вигляді – створюється послідовність різноманітних подій

Кацавець Р. З. у своїх роботах поглиблено розкриває гру як провідну діяльність в житті дошкільника і відокремлює п'ять видів ігор: режисерський, образний, сюжетно-рольовий, гру за правилами, режисерська (на якісному новому рівні розвитку) [5]. При цьому здатність дошкільника до актуалізації сюжетно-рольової гри забезпечують, з одного боку, режисерська гра, у процесі якої дошкільник вчиться самостійно придумувати і розвертати сюжет, а з іншого – образна гра, в якій він ототожнює себе з різними образами і тим підготовляє рольову лінію розвитку ігрової діяльності.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження доводять, що сюжетна гра, як і будь-яка інша дошкільна діяльність, виникає не спонтанно, а передається дитині дорослими, які вже вміють грати [1, 3, 6]. І щоб роль педагога-вихователя була істотною, слід дотримуватися наступних правил: надавати дошкільникам знання про навколишній світ, використовуючи непрямі прийоми та активно взаємодіяти з дітьми підчас гри як рівний партнер.

Навчання дошкільнят ігровим вмінням є прямим обов'язком педагога-вихователя який повинен базуватись на принципі рівності, тобто умінні включитись в гру не як дорослий (вихователь), а як рівноправний член гри (дитина). При цьому педагог-вихователь повинен ненав'язливо відзначити вирішальні моменти в процесі рольової гри. Гра повинна бути цікавою, задача педагога, викликати інтерес дошкільнят, створити умови і допомогти дітям об'єднатись в дружній колектив для

реалізації сюжету гри. Під час гри педагог-вихователь повинен брати тактовну участь і знайомити дітей з новими ігровими діями з метою оволодіння новими навичками та вміннями. При закінченні гри вихователь повинен організувати обговорення гри, проаналізувати з дітьми, їх ігрову діяльність та їх взаємодії, а також дати поради при правильному виконанні гри. Все це сприяє формуванню цілісного сприйняття світу, через пізнання ролей, етапів програвання сюжетної лінії відбудовується вміння планувати свою діяльність в залежності від мети та організувати простір для її досягнення.

Дуже важливим моментом, за допомогою якого визначається успішність «втягування» дошкільнят в гру, є сама поведінка дорослого. Педагог, у повсякденному житті дитини займає важливу роль, оскільки займає позицію вчителя, спілкуючись з ними на заняттях, а також ведучи бесіду та дотримування навчально-виховного режиму. Саме така позиція необхідна для реалізації всього виховного процесу в цілому. Граючи з дошкільниками, вихователь повинен змінити позицію вчителя на позицію «ігрового партнера», для того, щоб діти відчували себе вільними та рівними в можливості включення в гру і виходу з неї. Таким чином, діти зможуть відчувати себе комфортно та бути впевненими у безоціночному сприйнятті [2, 4, 8].

Другий принцип правильної організації сюжетної гри – це активність педагога-вихователя у грі з дошкільнятами протягом усього дошкільного дитинства, але з урахуванням особливостей кожного вікового етапу. Головною метою є розгортання гри таким чином, щоб одразу «відкривався» і засвоювався новий, більш складний спосіб побудови сюжетно-рольової гри.

Наступним принципом організації сюжетної гри – є безперервність та послідовність. Впровадження гри в життя дитини слід розпочинати з раннього віку, враховуючи психофізіологічні особливості, ускладнювати та збагачувати згідно із надбання притаманними старшому дошкільному віку. При формуванні ігрових умінь необхідно одночасно орієнтувати дитину, як на здійснення ігрової дії, так і на пояснення її змісту, діяльності партнером-дорослим.

Але варто враховувати, що ці три принципи не зможуть бути реалізовані, якщо не буде визначена реальна опора, на яку педагог-вихователь зможе спиратися при формуванні у дошкільників ігрових умінь.

На кожному віковому етапі педагогічного процесу організації гри повинні включатись моменти формування ігрових умінь у спільній грі педагога з дошкільниками, а також, створюватись умов для самостійних ігор самих дітей [1, 4, 9].

Отже, дошкільне дитинство – є найважливіший період становлення особистості. Багаторічні дослідження науковців: Аркіна Є. О., Виготського Л.С., Ельконіна Д.Б., Жуковської Р. В., Менджерницької Д. В., Михайленко Н. Я., Усова О. П., Ушинського К. Д. та інших носять комплексний характер і являються орієнтирами в керівництві дитячою грою та розвитку особистості дошкільника. Саме в грі розвиваються духовні і фізичні сили дитини; увага, пам'ять, уява, дисциплінованість, спритність тощо. Гра для дитини це своєрідний, найдоступніший спосіб засвоєння громадського досвіду і побудови світогляду. У грі формуються і розвиваються всі сторони особистості, відбуваються значні зміни в психіці, які готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку і виконання нової ролі – школяра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асєєва Ю.О. Панайотова М. Г. Вплив гри на розвиток особистості дошкільника. *Spirit time* №3(15) 2019. С.32-35.
2. Бойченко Н.А. Сюжетно рольові ігри дошкільнят, Київ «Радянская школа», 2008. 654с.
3. Букатов В. М. Педагогічні таїнства дидактичних ігор: Посібник. К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. 126 с.
4. Вікова та педагогічна психологія. За ред. О.В. Скрипченка. К.: Просвіта, 2001. 274 с.
5. Кацавець Р. З. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Алерта. 2019. 112 с.
6. Єжкова Н.С. Дошкільна освіта: науково-ретроспективний аналіз та перспективи вдосконалення. *Педагогіка*, 2015. № 7. С.78-93.

7. Михайленко Н. Я., Короткова Н.А. Організація сюжетної гри в дитячому садку: Посібник для вихователя. 2-ге вид., Випр. Вид-во «ГНОМ і Д», 2000. 96 с.

8. Павелків Р. В., Цигіпало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. К.: Академ-видів, 2008. 432 с.

9. Савич М.В. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид., перероб., допов. Київ: Академія, 2017. 366 с.

10. Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

**Док. пед. наук, проф. А. М. Богуш
Магістрантка К. С. Чебан**

Актуальність дослідження. Зв'язне усне мовлення є вищою і найбільшою мірою досконалою формою мовленнєвої взаємодії дитини з навколишнім середовищем, забезпечує їй шанс цілісного сприйняття, відображення і відтворення втіленої в мові інформації. Величезну важливість мови зумовила зацікавленість вчених до дослідження її різних аспектів.

У сучасному суспільстві стає все більш очевидним соціальний запит на особистість з розвинутими комунікативними вміннями. Не менш важливі такі якості в закладі дошкільної освіти. Дитина, що володіє розвиненими комунікативними вміннями, завжди оточена товаришами, легко знаходить спільну мову з однолітками.

У той час як дитина з нерозвиненими комунікативними вміннями в разі потреби спілкування і взаємодії з людьми відчуває видимі труднощі, і в першу чергу психологічного характеру, що значним чином впливає на широту простору особистісного розвитку, і в цілому життєдіяльності, а також негативно